

Verhandeling vande vijf ordenen der bouw-konst, die byde ouden zijn in 't gebruyk geweest

<https://hdl.handle.net/1874/9209>

De cinq TRAICTÉ
Ordres d'Architecture
dont se sont seruy les Anciens.
TRADVIT DV PALLADIO.
Augmente de nouvelles inventions
pour l'Art de bien bastir.
Par le S^r LE MVET.

A AMSTERDAM
Chez Cornelis Danckertz a la Caluerstraet

VERHANDELING

Vande

Vijf Orderen der Bouw-Konst,
Die byde Ouden zijn in 't gebruyk gewest,

Getrocken uyt den beroemden Italiaenschen Bouw-meeſter

A. PALLADIO,

Vermeerdert met een Tweede Deel:

Inhoudende

De Konst om wel te Bouwen.

Door den Heer de MUET

In 't Nederduyts overgeſet

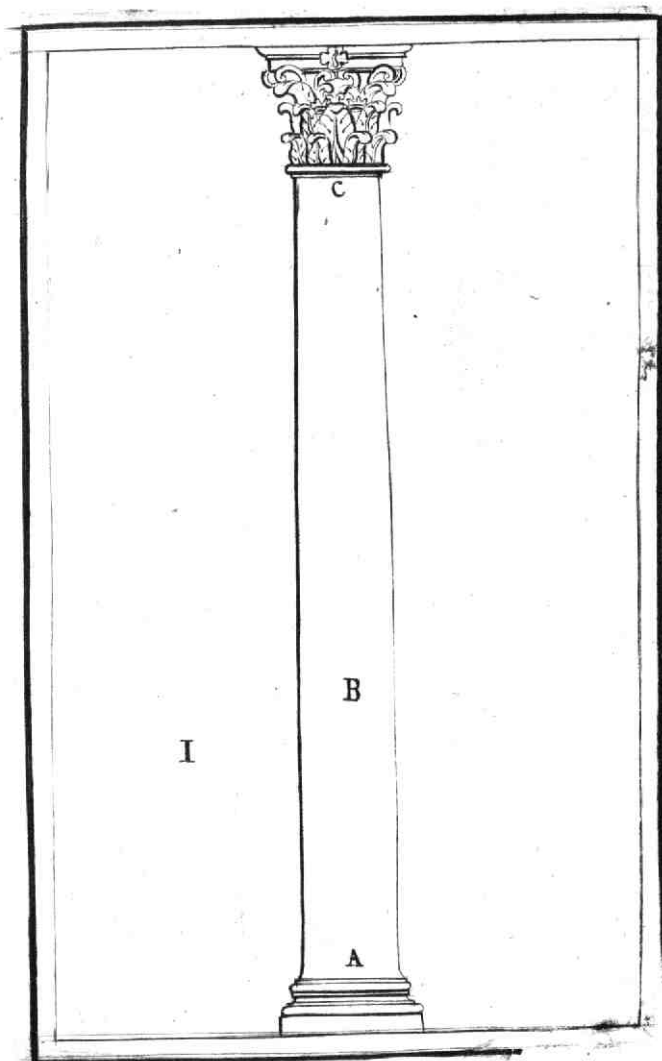
DOOR

CORNELIS DANCKERTS.

TOT AMSTERDAM.

By *Cornelis Danckertsz*, Conſt en Caert-vercooper
inde Calver-ſtraect, inde Danckbaerheyt.

Aen den eerwaerden, verstan-
digen en wel-wijfen HEER

FREDERICH ALEWYN.

MYN HEER.

HEt is van over langhe, dat ick met yver geuenst heb, V. E. te geven een openbaer blijk, vande inwendighe genegenthey, welke ik aen u dienst toegeeygent hebbe; de gunst daer mede ghy my altijd vereert hebt, en de groote waerde van het Boeck van Palladio, dien vermaerden Bouw-Meester van Italien, zullen de ontschuldige doen vande stouthey die ik genomen hebbe V. E. op te dragen het werck van dien grooten Man, welk ik Neerlandts hebbe doen spreken.

Den staet die V. E. besit in dese volckrijcke Stadt, als oock de kennisse in dese loffelijke wetenschap, beneffens de liefde tot de Const, hebben my bevesticht in het voornemen dat ik hadde om V. E. op te offeren dese mijnen cleenen arbeyt, als een dink aen uwe bouw-gunstighedyt eygen;

Maer hoewel dat mijnen Auteurs is geweest de eerste van sijnen tijdt, en dat de grootste Meesteren der Bouw-Const noch alle daghen leeren, eenighe nieuwe vonden uyt deselve, soo vrees ik niet-te-min dat sijne schoonhey, door mijne handen gaende, niet veele van haer luyster vermindert hebben, indien uwe vrientlicke onthalinghe die niet op en helpt, en deselve wederom geeft haren eersten glants; oock hadde ick noyt voor-ghenomen de-

se Overfettinghe aen den dach te doen koomen, als onder die hoope dat V. E. deselve niet weygheren soudt uwe bescherminghe, het welk V. E. hertgrondelijk bid.

M Y N H E E R,

Uwen dienstwilligen
en toegencyghden

C. Danckertsz.

Beschrij-

Beschrijvinge der
VYF GRONT-REGULEN

der

ARCHITECTVRE,

Welcke by de oude int ge-
bruyck zijn geweest.

Uyt het Italiaens getrocken uyt

PALLADIO

Door den Heer van

M U E T.

DAer zijn vijf ordenen die de oude gebruyckt hebben, te weten de Toscaensche, de Dorische, de Ionische, de Corinthische, en de Compositasche oft gemengelde: Men moet die inde gebouwen gebruycken, in dier voegen dat de aldergrootste en aldervaste d'onderste zy: Door dien hy gevoeghlijcker den last sal kunnen dragen, en dat het gebouw een verlekert fundament sal hebben.

Alfoo dat de Dorische sich altijd sal stellen onder de Ionische, de Ionische onder de Corinthiaensche, en de Corinthische onder de gemengelde.

Men gebruyckt weynigh op de gront de Toscaense wesende grof en robuust, ten zy op 't Landt, ofte in gheheel ongemeene groote stucken van ghebouwen, als Amphitheatren en diergelijke, dewelke zijnde van verscheyde ordenen, de Toscaensche sal zich stellen in plaetse vande Dorische onder de Ionische, en somen eenige vande vijf soude willen verby-gaen,

gelijk als men in de daet doen soude settende de Corintische op de Dorische, zulcx kanmen doen, doch dat altijd de aldergrosste d'onderste blijft, om redenen voor verhaelt.

Ick sal stellen int bysonder en in 't kleyn de maten van elk deser vijf Orderen, niet soo veel naer de aenwijfinge van *Vitruvius*, als volgens het geene ik inde oude ghebouwen aengemerckt hebbe, maer eerst sal ik spreken van het gene haer alle int generael aengact.

Vande dicke en vercleeninge der Colommen, en van de tuffen-Colommen en Pilasteren.

DE Colommen van elcke order moetmen maken in diervoeghen dat het bovenste dunder is dan het onderste, in het midden een weynigh verdickende. Wat aengaet de verkleyninge oft verminderinge, moetmen aenmercken dat te langer de Colommen zijn, te minder die verkleynten in de dicke, door dien de hooghte van haer selven ter sake van de distancie, het selve werck doet van verminderingh.

Daerom indien de Colomme of schacht is van vijftien voeten hoog, de dicke beneden sal zich verdeelen in ses delen en een half, en maken de vijf en een halve de dicke om hoogh, Soo sy is van vijftien tot twintigh voeten inde hooghte de onderste dicke sal zich verdeelen in seven deelen, van welkers de ses en een half sullen maken de opperste dicke, van gelijken dewelcke sullen wesen van twintigh tot dertigh, de dicke onder sal zich in achten verdeelen, makende de seven de dicke van boven. Aldus sullen de Colommen welke noch hooger zullen wesen, haer verminderen naer de geseyde proportie van de hooghte, ghelijk *Vitruvius* leert int tweede Capittel vant derde boeck. Maer op wat maniere men die int midden sal verdicken, geeft hy ons niet als een simpele belofte, waer van het komt dat verscheyde personen daer verscheydelyck af gesproocken

sproocken hebben. Voor my ik ben ghewent het profijl van dese geseyde dicke te maken op dese maniere.

Ick verdeel de schacht van de Colomme in drie ghelijcke deelen, en late het derdendeel voor het onderste loot, aen't uytterste endt van welke ik maek een linie en weynigh dunder alsoo lang als de Colomme of wat meer, en roere het resterende derdendeel om hoogh, dat buyghende tot dat het punt komt aent hoeckje van 't verminderende deel aen't opperste der Colomme ende den hals, ende volgens dit crommen ik teyken aldus, ik make de Colomme een weynigh dicker int midden, welke haer seer aerdigh kompt te vernauwen, en hoewel ik my niet hebbe connen inbeelden, een veel lichter en corter maniere als dese, of die beter geluckt, ik hebbe my in dese mijne inventie seer versterckt nae dat deselve aen Meester Pieter Caneé soo wel gevallen heeft, nae dat ik hem geseyt hadde dat hyse in een van sijn werken soude gebruycken, door 't welk hy de konst niet weynigh vereert heeft.

- A. B. Het derdendeel der Colomme welke men lootrecht laet.
- B. C. De twee derdendeelen welke haer verminderen oft vernauwen.
- C. Het punt van de verminderingh onder het halsbanden.

De tussen-Colommen, dat is te seggen de spatien die daer zijn tussen de Colommen, kanmen maken van een en een halve Diameter van de Colomme, te nemen vant onderste der selver, sy connen ook gemaekt worden van twee Diametren, van twee en een vierendeel, van drie en noch meer, maer de oude hebben geene grooter gemaekt als van drie Diametren, ten zy in de Toscaensche ordere, van welke makende de Architrave van hout, sy maekten de tussen-Colommen geheel wijd, en niet min als van ander halve Diameter, en hebben dese wijte gebruyckt op alle, wanneer sy de Colommen heel groot maekten.

Maer sy hebben boven al ghepresen die soorte van tuffen-Colommen, welke waren van twee Diametren en een vierde: noemende die heel schoon en uytmuntende. Maer men moet aenmerkē datter behoort proportie en overeenkominge te wesen, tuffen de Colommen en spatien, om dat soo tuffen dunne Colommen groote wydicheden zijn, men sal aen het oog de schoonheyt beneemen, door dien dat de groote locht die tuffen dese spatien sal wesen veel verminderen, sal de grootfheyte vande Colommen: En soo in tegendeel inde nauwe Spatien zijn groote Colommen, uyt oorlake vande vernauwinge der spatien, salder wesen een gepropt en onaenghenaem aensien. Daerom indien de spatien boven de drie Diametren zijn de Colommen, sullen haer dicte van 't sevende deel van haer hoogte hebben, ghelijc ik die inde Toscaensche ordre aenghemerckt hebbe.

Doch soo de spatien van drie Diametren zijn, de Colommen sullen seven modulen en een half lenghte hebben, oft acht als inde Dorische ordere.

Soose zijn van twee en een vierde, de Colommen sullen negen modulen lenghte hebben als in de Ionische order, soose zijn van twee, der Colommen lenghte sal van negen modulen en een half als de Corintische zijn, en endelijc soose zijn van anderhalve Diameter, de Colommen sullen thien modulen lenghte hebben, gelijk de Compositasche.

En in dees vijf verhaelde ordenen heb ick hier in acht ghenomen, op dat het souden voorschriften zijn, aen alle manieren van tuffen-Colommen die Vitruvius in 't voorseyde Capittel aenwijft.

Na de faciaet van de gebouwen, moeten de Colommen gelijken, op datter zich in 't midden een tuffen-Colomme vint die haer grooter maekt als de andere, om datmen te beter de poorten en ingangh zoude zien, diemen gemeynlijk in 't midden stelt, en dit moet van de wercken met simpele Colommen verstaen worden.

Maer foomen Galderyen met Pilafren maekt, men moet die foo stellen, dat de Pilafren geen minder dicte hebben als het derdendeel van 't ledige datter tuffen twee Pilafren fal wesen, en die vande hoeken fullen de twee derdendeelen hebben, om de hoeken van 't gebouw sterck en vast te maken, en wanneer sy een groote swaerte fullen moeten draegen, ghe-lijk in groote gebouwen, aldan salmen haer geven de helft vant ledige, gelijk als die zijn vant Vicentijnsche Theater, en van 't Amphitheater van Capua, oft de twee derdendeelen, als die van Theater van Marcellus tot Romen, en van 't Theater van Eugubia, het welke tegenwoordigh toebehoort den Heer Louys de Gabrielle Edelman van dese Stadt.

De ouden hebbense somtijts foo groot gemaakt als het geheel ledige, gelijk aent Theater van Verone, aen die zyde die niet op den Bergh kompt, maer inde gemeyne gebouwen sal mense niet minder dick als het derdendeel, noch grooter als van twee derdedeelen van 't ledige maken, en fullen viercant zijn.

Maer om costen te bespaeren, en meerder plaetse om door te gaen te laten, men false grover int aensicht maken als op zyde, en tot cieraet vande *Fasciaet*, men sal in 't midden van 't voor-hoofd der gesejde Pilasteren stellen halve Colommen oft andre Pilafren die om hoog de cornisse dragen, welke op de booghen van de Galderijen fullen zijn, en fullen van die grof-te wesen, volgens de hooghte van elke order, gelijkmen inde afteykeneningen en volgende Capittelen kan zien.

Om alles wel te verstaen, op dat het niet noodigh zy een selve sake dickwils te herhalen, moctmen weten dat in 't verdeelen vande maten der voorseyde ordenen ik niet en hebbe willen nemen eenighe sekere en vast-bepaelde mate, dat is nae 't gebruyk van eenige Stadt, als vademmen, voeten, palmen, &c. VVetende dat de maten naer de Steden en Landen verschillen, maer Vitruvius navolgende, die de Dorische ordre verdeelt ende deelt, met een mate genomen van de groote der Colommen, welke aen alle gemeyn is, en door hem genoemt

Module, ick fal my van dese mate dienen in alle de vijf Orden, ende de Module fal zijn den Diameter van de Colomme onder ghenomen, en verdeelt in festigh deelen, behalven in de Dorische, alwaer de Module fal wesen de helft van de Diameter der Colomme verdeelt in dertigh deelen, om dat aldus verdeelt 't selve ghemackelijcker valt voor de Compartementen der geseyde Order: in voeghen dat yder een makende de Module grooter oft kleynder, naer de hoedanigheyt van 't gebouw, hem sal kunnen dienen met de geteyckende proportien en profijen voeghende tot elcke order.

DE Toscaensche order, volgens het gene Vitruvius seght; en 't gheen men in der daet ziet, is de eenvoudighste en slechtste van alle de ordenen der Architecture, door dien hy behout de eerste outheyt, en gebreck heeft van alle de vercieringen welke de andere schoon en aengenaem maken. Hy heeft sijn beginsel uyt Toscanen, het edelste ghedeelte van Italien, waer van hy oock noch sijn name behout. De Colomme met het basement en Capiteel, behooren de lenghte te hebben van seven Modulen, en vernauwen oft verminderen om hoogh het vierde part van haer dicte, soo men van dit order wercken maekt met simpele Colommen, soo kanmen de spatien heel groot maken, om dat de Architraven van hout gemaect worden, daerom wordense veel ghebruykt inde ghebouwen op 't Landt om de gemackelijckheit der wagenen en ander boere wercken, en is oock onkostelijk, maer soomen Poorten ofte Galderijen maekt met boogen, men sal die mate inde volgende aftekeninge vertoont, waernemen, in de welke men de steenen gheleyt en gheschakelt ziet, ghelijc als my dunckt datse behooren te wesen, wanneer het werck is van steen, waer van ik oock gewaerschout hebbe int maken van de tekeninghen der andere vier ordenen, en dese maniere van ordonneren, en alduste binden de steenen, hebbe ick getrocken uyt verscheyde boogen der oude, gelijk men zien sal in mijn boek vande Zegeboogen, waer in ik geheel naukeurigh geweest ben.

- A. Architraef van hout
- B. Balcken die den drop maken

De Pedestaelen oft voet-stucken die men onder de Colommen van dese order sal maken, fullen de hoogte van een Module hebben, en effen wesen, de hoogte van de bafe van de Colom is vande helft van sijn dicte van onder aen ghenomen, dese hoogte wort verdeelt in twee gelijke deelen, d' eene is voor de orle, zoomken, ofte plint, welke gemaekt wort met de passer, d' ander deelt zich in vier deelen, waer van d' een is voor het viercant, dat anders genoemt wort bant ofte gordel, en mach noch een weynigh kleender gemaekt worden, en is in dit order alleen een ghedeelte van het voet-stuck, door dien in al de andere hy een gedeelte vande Colomme maekt; en de andere drie deelen zijn voor de Torus oft stock. Dese bafe heeft voor sijn sprongh het seste deel van den Diameter van de Colomme. Het Capiteel heeft mede de helft van de hoogte, van de dicte der Colomme beneen, en verdeelt zich in drie gelijke deelen; van d' eene maektmen den Abakus, oft viercant, dewelk gemeynlijk ter sake van sijn ghestalte ghe-noemt wort Dado ofte viercant; 't ander deel is voor de Ouolo oft Ey; en het derde deel verdeelt zich in seven, van 't een maektmen het vierkant onder 't Ouolo oft Ey, en de ses blijven voor de keel, hals oft fries, d' Astragael is van twee hoogh, als het vierkant onder de Ouolo oft Ey, en sijn middel-punt maektmen op de lijn die loot-recht van 't versseyde viercant valt, en op die selve linie valt de spronck van de Cymaes die vande selve groote is als het vierkant. De sprongh van dit Capiteel respondeert op het levendige vande Colomme om laegh, sijn Architraef wort ghemaekt van hout, alsoo hoogh als breed, en de breete gaet niet te boven het levend' vande Colomme om hoogh, de balken die de goot maken, hebben het vierde part van de lenghte der Colommen, siet daer de maten vande Toscaense ordere, alsoo Vitruvius die leert.

A. Abakus, ofte vierkant

B. Ouolo ofte ey

C. Half-

- C. Half-bandt, gorgel, ofte frise van 't Capitteel
- D. Astragael
- E. Het levend der Colomme om hoogh
- F. Het levend der Colomme beneden
- G. Reiglet, ofte gordel
- H. Stock, of thorus
- I. Orle, Ourlet Zoomken ofte Plint
- K. Pedestael ofte voetstuk.

Maer soo men de Architraven van steen maect, men sal waarnemen al 't ghene hier boven van de tusschen-colommen geseght is: Men siet eenighe oude ghebouwen, die gheseydt kunnen werden van dit ordre gemaeckt te zijn, om datse ten deele de selve maeten hebben, ghelijck t'Arena van Veronen, en t'Arena en Theater van Paole, en veel andere, van welke ik de profijlen ghenomen hebbe, niet alleen van de base, van het Capiteel, van de Architraef, van de Fries, en van de Cornijs, gheset in 't leste bladt van dit Capittel, maer oock van de Imposten, van de gewelven, en van al die ghestichten, ik sal de teykeninghen stellen in mijn boeck van de Outheden.

- A. Rechter keel
- B. Croon ofte goote
- C. Goote en rechter keel
- D. Scotia
- E. Frise
- F. Architraef
- G. Cymaes ofte Snijdinghe
- H. Abakus
- I. Rechter keel van 't Capitteel
- K. Half-bandt, gorgel, oft Fries van 't Capitteel
- L. Astragael, oft roncken metten gordel
- M. 't Levend der Colomme onder 't Capiteel
- N. 't Levend der Colomme beneen

O. Lijntjen of gordel van de Colonne

P. Stock ende keele

Q. Orle, ourlet, oft Plint van de bafe.

VAN DE DORISCHE ORDER.

DE Dorische Order heeft sijn oorspronck en naem ontleent van de Dorianen, een Griecksch volck, 't welck haer woninghe in Asia hadden. De Colommen indiense effen zijn sonder Pilastren, behooren seven en een halve Module lenghte te hebben, ofte wel acht, de tusschen-colommen zijn een weynigh min als van drie Diametren van de Colomme, en dese manier van gebouw met Colomme is van Vitruvius ghenoeemt *DiaStylos*: dats te segghen die de tusschen-colommen wijder en opender heeft dan alle. Maer foo die leenen aen Pilastren sy sullen met de base en Capitteel hebben seven-thien en een derdedeel modulen hooghte.

En is aen te mercken dat ghelijck ick hier boven gheseyt hebbe, de Module in dit order alleen, is de halve Diameter van de Colomme ghedeelt in dertigh deelen, en in al d'andre ordren, is de Diameter ghedeelt in tseftigh deelen.

By de oude sietmen gheen Pedestalen aen dese Order, maer wel by de Moderne, niet te min willende die hier stellen foo moet de Abacus oft Dado wesen van een perfect vierkant daer van de maete van 't ornament te nemen is, door dien hy sich verdeelen sal in vier ghelijcke deelen, en de base met de Plint fallen gaen voor twee, en de Cymaes voor een, aen dewelcke behoort ghevoeght te zijn de Orle van de base der Colomme. Men siet oock van dese soorte van Pedestalen in de Corintische Ordre, ghelijck tot Veronen in de booghe welcke men noemt van de Leeuwen, ick hebbe verscheyde manieren van Profielen ghestelt, die haer konnen voeghen naer 't Pedestael van dit order, die allemael schoon zijn, en ghenoomen van de oude en heel perfect nagemeten.

Dit order heeft gheen eyghen base, waer door men in veele gebouwen de Colommen sonder base siet, ghelijck tot Roomen in 't theater van Marcellus; en dicht by dit

Theater

Theater aen den Tempel van de Godtvruchtigheyt : int Theater van Vicensen , en in veel andere plaetsen. Maer somtijts setmen de Atheensche base , welke vele haer schoonicheyt vermeert, en siet hier sijn mate.

Zy heeft inde hoogte de helft vande Diameter der Colomme, en verdeelt zich in drie gelijke deelen , van d'eene maektmen de plinth ofte focq , de twee andere verdeelen haer in vieren , van d'eene daer af maektmen den oppersten stock , en de andere die resten, verdeelen haer in tweeën , maer d'eene is voor den ondersten stock , en d'ander voor de Scotia met sijne viercanten, door dien sy haer noch verdeelt in ses deelen, van d'een daer van sal 't opperste vierkant ghemaekt worden , van d'ander d'onderste en van de vier resterende de Scotia.

De spronck is van het seste deel vanden Diameter der Colomme : de gordel wort gemaekt vande helft vande opperste stock , soomense verdeelt vande base sijn sprongh is het derde deel vande geheele sprongh vant basement. Maer soo de base maekt een ghedeelte vande Colomme , sy sullen van een stuck wesen sonder ghedeelt te werden, de gordel sal dunachtigh zijn, gelijkmen ziet inde derde afteykeninge van dit order, alwaer ook zijn twee manieren van Imposten met boogen.

- A. 't Levend van de Colomme.
- B. Lijneken oft gordel.
- C. Oppersten stock.
- D. Scotia met de vierkanten.
- E. Ondersten stock.
- F. Plinth ofte Zocq.
- G. Cimaium.
- H. Abaco, dado, oft vierkant vant Pedestael.
- I. Base.
- K. Imposten vande booghen.

het Capitteel oft hoofstuck behoort te hebben de hoogte van de helft van de Diameter der colomme van onder, en verdeelt sich in drie deelen, die van boven sal verdeelt zijn in vijf, drie sullen wesen voor de Abaco, en de twee andere deelen voor de Cimase, de welke haer weerom verdeelt in drijen, van d'eene komt het viercant, en van de twee andere de keel, het tweede principale deel van 't gesejde Capitteel verdeelt sich in drie ghelijcke deelen, van d' een daer af maectmen de schaepkens oft kleyne viercantjes, welck zijn drie ghelijcke, de twee andere blijven voor de Ouelo oft ey, de welke heeft voor sijn sprong de twee derden van sijn hoogte:

Het derde principale deel van 't gesejde Capitteel, is voor den halsbandt, gorgelken oft friese, de gheheele Sprongh is van het derde deel van den Diameter der colomme, d' Astragael oft rondecen is alsoo hoogh als de drie Schaepkens, en heeft sijn sprongh nae buyten aen 't levend van de colomme om laegh, het liniken oft gordel is soo hoogh als de helft van 't rondecen.

Op het Capitteel maectmen de Architraef, de welke behoort alsoo hoogh te zijn, als de halve dicke der Colomme, dat 's te segghen een Module, hy verdeelt sich in seven deelen, van d' een wordt het bandeken, en soo veel geeftmen hem voor de sprongh; voorts alles verdeelt sich in ses deelen, een der selver is voor de droppen oft klockxkens; die ses in 't ghetal hooren te zijn, en voor het Lijstjen dat onder 't gheseyde bandeken is, 't welck het derde deel maect der gesejde dropkens oft klockjes, van het bandeken tot beneden verdeelt sich de reste in seven deelen, waer van de drie zijn voor de eerste bandt en vier voor de tweede. De Fries is een en een halve Module hoogh. De triglijf is een Module breed, sijn Capitteel is van het seste deel van een Module. De Triglijf verdeelt sich in ses deelen; Daer van sijnder 2 voor twee canulen oft stralen van midden, een voor twee halve canulen oft straelen aen de twee uyttersten, en de andere drie maken de Spatien welke tusschen

de gheseyde Canulen oft stralen zijn. De *Metope*, dat is de plaetse dieder is tusschen de twee Triglijffen, behoort alsoo wijt als hoogh te wesen.

De Cornisse hoort een Module en een sestedeel hooghte te hebben en verdeelt haer in vijf deelen, en een half: Men neemt twee voorde schotie en voor de Ouolo oft ey; de Scotia is kleender als de Ouolo oft ey van de groote van sijn listjen, de andre drie en een halve neemtmen voor de kroon oft anders de goot, en voor de verkeerde en rechte keel, de voorsz geut, oft kroon behoort van de ses deelen van 't Module de vier-sprong te hebben; en in sijn platte en effene dat na ondren ziet, en aen sijn sprongh na buyten, sy heeft langs heen op de Triglijffen ses dropkens oft kloekskens, en aen de breete drie met sijne vierkantjens, en op de Metopen sommige roosen; de dropkens oft kloekskens zijn ront, over-een-komende met die onder 't bandeken, die gemaectt worden in de gedaente van Campanen oft timpanen.

De keel sal het achstedeel dicke zijn als de kroon oft goote; sy verdeelt haer in acht deelen, twee zijn voor de Orle, en ses blijven voor de keel, welck seven en een half deel sprong heeft.

So dat de Architrave, de Friese en de Cornisse komt hebben de hooghte van 't vierdepart der hooghte van de Colomne, en zijn dit de Maten van de Cornisse volgens Vitruvius, van dewelcke ick een weynig afgeweken ben, die veranderende in sijn leeden en makende een weynigh grooter:

- A. De de rechter keel.
- B. Gekeerde keel.
- C. Kroone oft geute.
- D. Ouole oft ey.
- E. Scotia.
- F. Capiteel van 't Triglijff.
- G Triglijff.
- H. Metope.
- I. Bant oft bandeken.
- K. Droppen oft kloekskens.
- L. Eerste Loofwerck.
- M. Tweede Loofwerck.

Deelen van 't Capiteel.

- N. Cimaetium.
- O. Abacus.
- P. Ouolo oft ey
- Q. Klene Gravingē oft trapkens
- R. Halfbant oft Gordelken.
- S. Astragale.
- T. Lyniken, riem, of halsbandeken
- V. Levend vande Colomme.
- X. Gront van 't Capiteel.
- Y. Platte gront, beschut oft ver-ciering vande Goote.

DE ORDRE VAN IONIEN.

DE Ionifche Ordre heeft fijn oorspronck ghenomen in Ionien een Provintie van Afien, en wy lefen dat van dit Ordre den Tempel van Diane tot Ephesen gebouwt was. De Colommen met het Capiteel en de Bafe hebben de lenghte van negen Modulen, en by Module wort verftaen de Diamater van de Colonne om laegh. d'Architraef, de Fries, en de Cornifs maken het vijfde deel van de hooghte van de Colomme, in de volghende teyckeninghe, welke is met fimple Colommen, de tuffchen Colommen fijn van twee Diametren en een vierendeel, en is de alderschoonfte en aldergemackelijckfte maniere van tuffchen Colommen, by Vitruvius genoemt Euftylos; als oftmen feyde fchoone Colomme, en in de andre volgende teyckeningh welck is met bogen en pilaftrén zijñse de derdedeel van't leedighe in de breette, en de booghen hebben openingh in de hooghte tweemacl hare breette.

Somen Pedestalen onder de Ionifche Colommen fet, gelijk in de tekening van de boogen, hy fal hooghte hebben, de helft van de breette van de opening van de boogh, en fal fich verdeden in feven deelen en een halve: van de twee fal men de Bafe maken, van de derde de Cijmaefe, en de vier en een halve over blijvende zijn voor de Abacus, dat is de effenheyt van't midden.

De Bafe fal hebben een halve Module dickte, en fich verdeden in drie deelen, de eerste is voor de Plinth ofte Zocq, de fprongh is van't vierdepart van de gheseyde dickte, en derhalven het achstedeel van een Module; de twee andere deelen van de Bafe verdeelen haer in feven: van drie komt den ftock, en de vier andre verdeelen haer weerom in tween, waer van d'een is voor de bovenfte Scotia en d'ander voor d'onderfte, welke meerder fprongh moet hebben als d'ander.

De Aftagaelen moeten het achfte deel van de Scotia hebben, het regelken oft riemken van Colonne is het derdedeel van de ftock van de Bafe, maer foo de Bafe gemaect wort aen een-voeghende met een deel van Colonne, het gefeyde riem-

ken sal dunder zijn ghelijck ick gefeydt hebbe in de Dorifche Ordere, de gheseyde riem heeft spronghs de helft van de boven ghenoomde sprongh, ziet daer de maten van de Bafe van Ionien volgens Vitruvius.

Doch om dat in vele oude ghebouwen men ziet met dese Ordere Atheense Basen, en datse my meer behagen op de Pe-destaelen, ick hebbe de Atheensche geteekent met een stocken onder den riem oft gordel, hebbende niet ghelaten te maken de tekeningh die Vitruvius leert.

De teekeningen I. zijn twee verscheyde profijlen, om de imposten van de boogen te maken, en de maten van elke zijn ghemaect met cijfer-ghetalen, dewelcke beduyden de deelen van 't Module, ghelijck ghedaen is in al d'andere tekeninghen; de imposten zijn hooghe de helft van de dichte van Pilaster die de boogh draecht:

A. Het lewend van de Colomme.	F. Orle gehecht aen de Cijmaese van 't Pestael.
B. Het rondeel met de riem of gordel, welcke deelen van de Colomme zijn.	G. Cijmaese van twee soorten.
C. Stock of opperste Thorus.	H. Abacus oft Dodo.
D. Scotia.	I. Bafe van twee soorten.
E. Stock of onderste Thorus.	K. Orle van de Bafe.
	L. Imposte der booghen.

Om het Capiteel te maecten men verdeelt de voet van de Colomme in achthien deelen, en neghentien van dese deelen zijn de lenghte en breette van de Abacus; en de helft maect de hooghte van 't Capiteel met de Voluten, soo dat hy hooghte heeft 9 deelen en een halve; een en een half zijn voor Abacus met sijn Cijmaese, de andere acht blijven voor de Volute, die op dese maniere gemaect wort. Van 't uytterste vande Cijmaese treckende na binnen, wort een van dees 19 deelen ghenomen, van 't puntje der selve lactmen een linie loot recht neerdalen, die de Volute in 't midden doorsnijt, en dese linie is ghenoeemt Cathete, en alwaer in dese linie het punt is dat de vier en een halve opperste deelen, met de drie en een half andere onder van een scheydt, daer valt het middelpunt van 't oogh van de Volute, den Diameter daer af is eene der acht deelen, ende

van 't

van 't bovenghenoemde punt treckt men een linie dewelcke kruycende in rechte Anglen, die gheseyde Cathete komt te verdeelen de Volute in vier deelen voorts in 't oogh der selve komt een kleen vierkant, welckers grootte is de halve Diameter van 't boven gheseyde oogh, en de Diagonale linien in het selve getrocken zijnde, komen de punten op welck men in 't maken van de Volute den voet van de Passer onbeweeghlyck moet houden; en daer zijn derthien middel-punten, tellende die van oogh van de Volute, en aengaende de maniere diemen houden moet, men zietse door de ghetallen gemaect in de tekeningh. d'Astragael van de Colomme is aen de rechte zijde van 't oogh van de Volute, de Voluten zijn also dick in 't midden als de Sprongh van 't Ouolo oft ey, dewelck soo veel uyt-springt voorby de Abacus als 't begriip van 't oog van de Volute.

De uythoolinge of groeven van de Volute gaen gelijk met het levend vande Colomme; d'Astragael vande Colomme draeyt onder de Volute, en toont sich altijd ghelijck het blijkt in de Plant vande Colomme, en is het natuurlijck dat so teeren dinck als de Volute plaetse gheeft aen soo een stercken als daer is de Astragaele en wijckt de Volute altijd eenparigh van hem.

Men heeft een gewoonte aen de Anglen in de wercken met Colommen of Portiken van de Ionische ordere, te maken Capiteelen die de Volute alleen niet en hebben van vooren, maer daer boven in dat deel welcke het Capiteel sich makende, gelijk men die gewent is te maken, soude maken de zijde: In sulcke voeghen datse de Frontispicen van twee zijden komen te hebben, en heten Angularische Capitelen, dewelcke ick in mijn bouck van de Tempelen sal aenwijfen hoemen die maect.

- A. Abacus.
- B. Grift oft hol van de Volute.
- C. Ouolo oft ey.
- D. Rondeel onder 't d'Ouolo, of ey.
- E. Riem, gordel of regelken.
- F. Levend van de Colomme,
- G. Lijnie genoemt Cathete.

Aen de voet van 't Capiteel van de Colomme Zijn de selfde leden aengetekent met deselve letteren.

- S. 't Oogh van de Volute in 't groot leden van de Base volgens Vitruvius.
- K. Levend van de Colomme.

- L. Riemken oft regelken.
 M. Stock ofte thorus.
 N. Eerste Scotia.
 O. Rondeelkens.

- P. Tweede Scotia.
 Q. Oile oft Ourlet.
 R. Sprongh.

d' Architraeff, de Friese, en de Cornis maken gelijk ick geseght hebbe het vijfde deel van de hooghte der Colomme, en in het geheel verdeelt sich in twaelf deelen; d' Architraef maecter vier; de Fries drie, en de Cornis vijf. d' Architraef verdeelt haer in vijf deelen, van d' eene komt de Cijmaese; en 't reste ende verdeelt sich in twaelfven: drie worden voor de eerste face oft bant, en voor sijn Astragael genomen, vier voor de tweede met sijn Astragael; en vijf voor de derde faciaet oft bant.

De Cornisse verdeelt sich in seven deelen en drie vierendelen, daer zijnder twee voor de Scotiaen d'Ouolo oft ey; twee voor het Modillion, en de drie andre deelen met de drie vierdeparten voor de Croon en keele; en heeft soo veel sprongh na buyten alse dick is.

Ick hebbe ghetekent het Voor-hoof, de zijden, en de voet oft plant van 't Capiteel, en d' Architraef de Fries en de Cornisse met de graveringen daer toe behoorende.

- A. Rechter keele.
 B. Verkeerde keele.
 C. Geutte oft Croon.
 D. Cijmaese van de Modillions.
 E. Modillions.
 F. Ouolo oft ey.
 G. Schotia.
 H. Friese.
 I. Cijmaese van de Architraef.
 K. L. M. Zijn de eerste, tweede, en derde voorsicht, bandt of Loofwerck.

Leeden van't Capiteel.

- N. Abacus.
 O. Hol of gront van de Volute.
 P. Ouolo oft ey.
 Q. Rondeel van de Colonne oft wel Astragael.
 R. Levend van de Colonne, alwaer de rosen zijn is de platte grondt oft lambris van de cornis tusschen twee modillions.

VAN DE CORINTHISCHE O R D E R E.

Tot Corinthen een seer edele Stadt van 't Peloponefus oft Morea, wiert eerstelijck gevonden, de ordere diemen de Corinthische noemt, dewelcke aerdigher en lustiger is dan alle de voorgaende daer af gesproken is.

De Corinthische Colommen zijn ghelijck de Ionische, en hebben de lenghte daer onder begrepen, de Base en het Capi-teel negen Modulen en een halve; soo die uyt ghegraveert gemaect worden, sy behooren vier-en-twintigh geutjens te hebben, die elck soo veel diepte hebben als de helft van haer breedte, de spatie oft wijte dieder tusschen twee geutjens is, sal een derde zijn van de breedte van een geutjen. d'Architraef, de Fries, en de Cornis maken het derdedeel van de hoogte van de Colomme.

In de volghende tekeningh, welcke is met enckele Colommen, de spatien of Inter-colommen zijn van twee Diametren gelijk daer is het Portael van de Rotonde tot Roomen, dese maniere van Colommen is by Vitruvius ghenoeemt Systylos, als ofmen seyde met Colommen een weynigh opener of wijder, en in de andere teyckeningh, dewelcke is met boogen, de Pilastren maken de twee vijfde deelen van het open van de boog, en heeft de boogh in de hoogte de wijte tweemaal en een half van sijne breedte, daer in begrepen de swaerte vande boog selve.

Onder de Corinthische Colommen salmen maken een Pedestael van de hoogte als het vierde deel van de hoogte der Colomme, en sal sich verdeelen in acht deelen; men sal nemen een voor de Cijmase; twee voor de Base, en vijfve sullende blijven voor de Abacus. De base sal hem verdelen in drie deelen 2 daer van sullen zijn voor de Plintus, en d'andere voor de Cornisse.

Het Basement van de Colomme is d'Attische, maer in dese order verschilt sy met die welckmen set in de Dorische ordere, in dat de sprongh is van het vijfde deel van de Diameter van de Colomme, in stede datse in de Dorische is van het sestedeel van de Diameter. Men kan noch in eeniger manieren verscheydenheit

denheydt maken ghelijckmen ziet in dese teyckeningh alwaer noch aenghewesen wort de imposte van de boogen ; welke de helft hooger is als de dichte van 't lidt, dat 's te seggen de Pilafter die de booge draeght.

A. Levend van de Colomme. B. Riem, regelken en rondeelken van de Colomme. C. Stock oft opperste Thorus. D. Scotia met de Astragalen. E. Stock of onderste Thorus. F. Orle van de Base gehecht aen de Gijmaese van 't Pedestael.	G. Cimatum. H. Abacus, alle beyde van 't Pedestael. I. Croon ofte goote. K. Orle ofte ourlet van de Base. D'impost van de booge is ter zijde de Colomme.

Het Corintische Capiteel behoort te wesen alsoo hoogh als de dichte van de Colomme onder, en het seste deel meer 't welck men neemt voor den Abacus, en de reste verdeelt sich in 3 gelijcke deelen ; de eerste wort genomen voor de eerste bladeren, de andere voor de tweede, en de derde verdeelt sich weerom in twee ; van het deel naest aen de Abacus maectmen de steken of struycken met haer bladren diese schijnen op te houden, en die uyt deselve spruyten, waer door de schacht van de Colomme daerse uyt komen dick sal wesen, en de bladeren met haer omringingen sullen allengskens verminderende gaen, waer in wy een voorbeelt sullen nemen aen de kruyden, dewelcke veel grooter zijn alwaerse uytter aerde spruyten, dan daerse endighen, de Timpaen dat 's te segghen het levend van 't Capiteel onder de bladeren, behoort te gaen recht met de grondt van de gootjens van de Colomme.

Om den Abacus te maecten datse een behoorlijcke sprongh heeft, soo maect het vierkant A. B. C. D. waer van elke zijde zy een en een halve Module, en hier in trecket de Diagonale linieren van d'een driehoek tot d'ander, en alwaer zy haer doorsnijden in 't punt E. ('t welck het midden en centrum is van 't geseyde vierkant) salmen de onbeweeglijke voet van de passer letten, en na elcken driehoek salmen een Module tekenen : Voorts alwaer sich vinden de punten F. G. H. I. salmen linien

linien trecken die sich zu yden in rechte driehoeken met de geseyde Diagonalen en welcke de zijden van 't vierkant raken L. M. N. O. en dit sullen aldaer wesen de palen van de hoornen; en alsoo langh als de geseyde linien sullen wesen, soo veel breette sullen de hoornen van de Abacus hebben.

De omkrommingh en verkleeningh salmen maken, nemende de wijte van d'een hoorn aen d'ander, welck is van 't punt L. tottet punt N. voorts van de geseyde punten salmen ghe-deelten trecken van een circkel, aen het middelst der selver by 't punt P. sal onbeweeghlijck ghehouden worden, een van de voeten van de passer, en van d'ander beweeghlijcker salmen tekenen de kromme linie die de diepigheydt of kromte maect van de Astragael of Rondeel van de Colomme, en men sal maken dat de tongeu van de bladeren daer raken, of wel dat se een kleyn weynigh verder uyt komen, en daer is hare sprongh, de Rose behoort breet te zijn, het vierendeel van de Diameter van de Colomme aen de voet.

d'Architraef, de Fries, en de Cornis als ick gheseydt heb, zijn het derdedeel van de hooghte van de Colomme, en 't gheheel verdeelt sich in twaelf deelen als in de Ionische, maer in dese is dit onderscheydt, dat de Cornis haer verdeelt in acht deelen en een half, van d'een maectmen 't tafel-werck, van 't ander het kant-werck of kanten, van de derde d'Ouolo oft ey, van de vierde en vijfde 't Modillion, en van de drie en een half overblijvende de Croon met de Keele. De Cornis heeft alsoo veel sprong alse hoogh is. De kofferen of plaetsen der Rosen die tusschen de Modilions zijn, behooren vierkant te wesen, en de Modilons dick als de helft van 't veldt der gheseyde Rosen. De leden van dit Order, hebben wy niet getekent met letteren als die van de voorgaende Orderen, door dien men dese lichtelijck uyt de andere kan kennen.

VAN DE ORDERE COMPOSITA OFT GEMENGELDE.

DE Compositasche ordre, die oock de Latijnsche genoemt wort, door dien hy van de vindinge der oude Romeynen is, wort alsoo genoemt door dien hy van de twee voorgaende ordenen verdeelt is, en de schoonste en rechtmatigste is die dewelcke nyt de Ionische en Corinthische ghetrocken, gestelt is, sy maect haer veel lichtvaerdiger als de Corinthische, en kan hem in alle sijne deelen gelijk gemaeckt worden, behalven in 't Capiteel. Sijn Colommen behooren thien Modulen lenghte te hebben. In de tekeningh met enckele Colommen de Inter-colommen zijn van een en een halve Diameter, en dese maniere wort door Vitruvius gheuoemt Pycnostylos, als of men seyde gedrongen Colommen en in grooter menichte. En in de tekeningh met booghen, de Pilastren hebben de helft van 't open van de boogh, en de booghen hebben haer hooghte tot onder 't gewelf van twee vierkanten en een half; dat 's te seggen ander half mael de wijte of Diameter.

En door dien gelijk ick geseydt hebbe, dese order haer veel lustiger behoort te vertoonen als de Corinthische, zijn Pedestael is van 't derdedeel van de hooghte der Colomme, en verdeelt sich in acht deelen en een half, van d'een wordt de Cijmase van dese Base gemacckt, en van de vijf en een half de Abacus, de Base van 't Pedestael verdeelt sich in drie deelen, de 2 zijn voor de Plinthus oft Zocq, en een voor zijn stocken met haer keele.

Het Basement van de Colomme kan men Attisch maken gelijk aen de Corinthische, en kan men se oock maken gemengelt van de Attische en Ionische, ghelijckmen ziet in de tekeningh, het Profijl vande Imposten der boogen, is ter zijden van 't gladde of effene van Pedestael, en heeft soo veel hooghte als het lidt dichte heeft.

Het gecomponeerde Capiteel heeft deselve macten als het Corinthische, is daer in verscheyden in 't gheene de Volute, de Ouolo oft ey, en den Spille aengact, welcke leeden aen de Ionische

nifche eygen zijn, en de maniere om defelve te maken is aldus, van den Abacus na beneen verdeeltmen het Capiteel in drie deelen gelijk in't Corintifche; de eerfte is voor het eerfteblat, en de andere voor de tweede en de derde voor de Volute; dewelcke fich maeckt op defelve maniere, en met defelve punten met dewelcke ick gefeyt hebbe datmen de Ionifche maeckt, en beflaet soo veel van de Abacus dattet fchijnt datse fpruyt uyt de Ouolo of ey, dicht by de bloem diemen fet in 't midden van de kromming der gefeyde Abacus, en is alfo groot van vooren als de verhooging dieder is op de hoornen derfelver of een weynig meer, d'Ouolo of ey heeft dichte, de drie vijfde deelen ghe-deelten van de Abacus; fijn nederfte deel begint juyft in 't nederfte deel van 't oog der Volute. Hy heeft voor fprongh de 3 vierdeparten van fijn hoogte, en komt met fijn fprongh recht in't krommen van den Abacus, of een weynigh meer na buyten.

De Spille is het derde van de hooghte van 't Ouolo of ey, en heeft een weynigh meer fprongh als de helft van de dichte, en drayt rondt-om 't Capiteel onder de Volute, en zietmenfe al-tijdt, het kleyn trapken oft grift die onder de Spill gaet en maeckt d'Orle van de Timpaen van 't Capiteel, is de helft van de gheseyde Spille, het levend van de Timpaen refpondeert recht met de grondt der gootkens van de Colommen.

Van dese foorte hebbe icker een gefien tot Roomen van dewelcke ick de voorfeyde maten genomen hebbe, om dat hy my heel fchoon en wel verftaen docht te wesen.

Men ziet noch Capiteelen van andre foorten die gecompofeerde konnen genoemt worden, van welcke ick fal fpreken en de afbeeldingen voorftellen.

d'Architraef, de Fries, en de Cornis zijn van het vijfde deel van de hooghte der Colomme, en van 't geene dat ick hier voor van de andre vier Orderen gheseght hebbe, en door de getal-len in dese teeckeningh gefteilt, kentmen haer cieraeden en maten.

VAN DE PEDESTAELEN OFT VOET-STUCKEN.

Tot hier toe hebbe ick gheseght al't gene dat my nootfakelijck ghedocht heeft van de muyren en hare cieraden, en in't bysonder van de Pedestalen die aen elcke Order toegeeyghent konnen worden, maer om dat my dunckt dat de oude dese consideratie niet ghehadt hebben een Pedestael van een seekere grootte te maecten, voor d'een Ordere eer als voor een ander, en niet te mind dit lidt seer vermeerdert zijn cieraedt en schoonigheyt wanneer het gemaect is met reeden, en proportie heeft met de andere deelen; om hier af een sekere kennisse te hebben, en dat den Architect hem soude konnen behelpen naer alle gelegentheden, moetmen weten, datmen se somtijds ghemaect heeft vierkant, dat 's te segghen alsoo langhalsbreet, ghelijck in de boogh der Leewen tot Veronen, welcke maniere ick hebbe toeghe-eyghent aen de Dorische Ordre, om dat sy een vastigheyt vereyscht, somtijds hebben zy se ghemaect nemende de mate van 't licht der wijten en spatien, ghelijck in de boogh van Titus St. Maria Novo tot Roomen, en in die van Trajanus op de Haven van Ancona daer het Pedestael is van de hoogte als de helft van het open van de boog: en ick hebbe inde Ionische Ordere van dese soorte zijn Pedestalen gestelt.

Op andere tijden hebben se de maten genomen van de hoogte van de Colomme, ghelijckmen ziet tot Suze in een boogh gemaect ter eeren van Augustus, en in de boogh van Pole een Stadt van Dalmatien en in 't Amphitheater van Roomen in de Ionische en Corintische order, in welke gebouwen het Pedestael is van het vierdedeel van de hoogte der Colommen, gelijk ick gestelt heb in de Corintische order. En tot Veronen in de boogh van 't oude Casteel, 't welck heel schoon is, het Pedestael is van 't derde van de hoogte van de Colomme, gelijk ick se geset hebbe in de gecomponeerde ordere, en dit zijn de

de alderschoonste formen van Pedestalen en die een goede over-een-kominge hebben met de andere deelen. En wanneer Vitruvius in't seste Boeck sprekende van de Theatren gewach maeckt van 't steunsel, men moet weten dat het een selve dinck is mettet Pedestael 't welck is het derdedeel van de hooghte der Colommen gestelt voor 't cieraet van 't Speel-tonceel.

Maer belangende de Pedestalen die te boven gaen het derdedeel van de Colomme, men zietse tot Roomen in de boogh van Constantinus alwaer de Pedestalen zijn van twee deelen en een half van de hooghte der Colommen, en by-na in alle, de Pedestalen der oude zietmen waerghenomen te zijn, te maken de Basus tweemaal dicker als de Cimaes.

VAN DE MISVERSTANDEN EN MISSTELTENISSEN.

Hebbende voorghestelt de cieraden der Bouw-konst, te weten de vijf orderen, en geleert hoemen moet maken en stellen de Pourfijlen van elck van hare deelen, ghelijck ick gevonden hebbe datse de oude waerghenomen hebben; het en dunckt my niet qualijck te voeghen, den leser alhier te waerschouwen van veele mistellinghen, dewelcke ingevoert zijnde door de Barbaren noch daegelijks gebruyckt worden, op dat de lief-hebbers van dese konst daer op mochten letten in hunne wercken, en die bekennen in die van andren. Ick segh dan dat de Bouw-konst zijnde gelijk alle andere konsten een navolger van de natuyre niet en kan lijden yets dat gheleent en afghedwaelt is van het gheene de natuyre vereyicht. Daer af komt dat wy zien dat dees oude Architecten of Bouw-meefters die de ghebouwen begonnen van steen te maecken, die ghemaect wierden van hout, hebben gheordonneert dat de Colommen soo dick niet souden wesen boven als beneden, nemende een voorbeelt aen de boomen die dunder zijn aen den
top,

top als aen de stam by de wortel. Van gelijcken door dien het heel behoorlijk is dat de dinghen daermen eenige swaerte op wil legghen haer verdicken. Sy hebben onder de Colommen basen oft voet-stucken gheleydt, dewelcke met haer Thooren, stocken en sctotien schijnen te verdicken, ter sake van 't ghewicht en swaerte datse dragen. En mede in de Cornissen hebbense inghevoeght de Triglijffen Modillions en Tant-werken om te vertoonen de hoofden der balcken diemen set aen de folderinghen en om het dack op te houden. Het selve dinck mercktmen in elck ander deel soomen daer op let. Dit aldus zijnde, behoortmen te verachten die maniere van bouwen dewelcke afwijckt van het gheen de natuyre der dinghen leert, en door de eenvoudighydt diemen ziet in de dinghen door haer voortghebracht, als ofmen sich een andere natuyre makende, verlaet de rechte en goede maniere van bouwen.

Om welke reden behoortmen niet in plaetse van Colommen en Pilastrén, welcke zijn om op te houden eenighe swaerte en last, te stellen Cartoenen die genoemt worden Compartimenten, 't welck zijn eenighe omringinghen die een vuylen aenschouw geven aen die geene welcke kennisse hebben, en geven veel eer verwerringe als vermaeck aen die geene die sulcks niet verstaen, en brengen niets anders voort als de onkosten te vermeerderen van de geene die doen bouwen, insonderheydt salmen uyt de Cornissen gheene van dese Compartimenten doen komen, om dat het nootzakelijk is dat alle de deelen van de Cornis zijn om eenighe oorfake, en doen by-na vertoonen het geene men soude sien, indien het werck was van hout; en boven dien wesende van noode dat om eenigh gewicht of werck te dragen, een dinck stijff en sterck dient om 't ghewicht tegen te houden, daer is geen twijffel of dese Compartimenten en zijn heel overtolligh, door dien het onmooglijk is dat eenigh hout of balck doe inder daedt het gheene datse voor beelden, en de dunne en tedere voor-beeldingen weet ick niet om wat reden datmense mach stellen onder eenigh dinck dat hart en swaer is.

Maer

Maer het gheen dat heel impertant is na mijn ghevoelen , is de misflagh van te maken , de Frontespicen der deuren , poorten en vensteren en der galderyen ghebroken in 't midden , door dien datse ghemaect wesende om haer te decken voor den regen die van de daken valt, ick en weet niet meer teghen de natuyrelijke redenen als te breken en openen dat deel dat de ouden onderricht door de nootwendigheydt selve , hebben ghemaect vol en geheel in 't midden, om te toonen datse behoort te dienen om te beschermen voor den regen , sneeuw en hagel de bewoonders van 't gebouw, en die daer in willen komen, en hoewel de verscheydenheyt en nieuwigheydt der dingen altijd behoort aenghenaem te wesen , evenwel d'een noch d'ander moet de regulen van de kunst oft redenen verstootten. Van waer het komt datmen wel ziet de ouden veranderlijkheden ghebruycken, maer noyt oft immermeer afwijcken van de ghemeyne en nootzakelijcke regulen van de kunst, ghelijckmen sal sien in mijn Boeck van de Antiquiteyten of outheden. Daer is oock een misflagh die niet kleyn is, in wat aengaet de sprongen van de Cornissen en andere sieraden , die maeckende van buyten al te veel, door dien dat wannneerse boven maeten zijn, 't gene haer redelijk dienstig is, noch daerenboven wannneerse in een vaste plaetse deselve nauw en onaenghenaem maken, sy gheven noch vreesse aen die daer onder zijn , dreygende altydt om te vallen. Men moet sich niet minder wachten Cornissen te maken die gheen over-een-kominge hebben met de Colommen, door dien somen groote Cornissen set onder kleyne Colommen, wie twijffelt of sulcke gebouwen moeten een leelijk en onaenghenaem oogh geven ? daer-en-boven schijnende de Colommen gebroken te maken, daerom makende ghesteenden en roofshededekens , die haer schijnen vast en effen te houden, dit moetmen so veele schuwen als het moghelijk is, door dien dat de Colommen voort komende gheheel en sterck te beter, moghen doen het effect om dewelcke die ghestelt zijn , dat is te maecten het werck dat daer boven is verseeckert en ghe-
duygh

duyrigh. Ick konde verscheyde andere dierghelijcke misflagen aenwijfen, gelijk van sommige leden die gemaect worden met Cornissen sonder proportie met d'andere leden, dewelcke lichtelijck gekent kunnen worden, door 't gene dat ick boven geseydt hebbe.

F I N I S.

